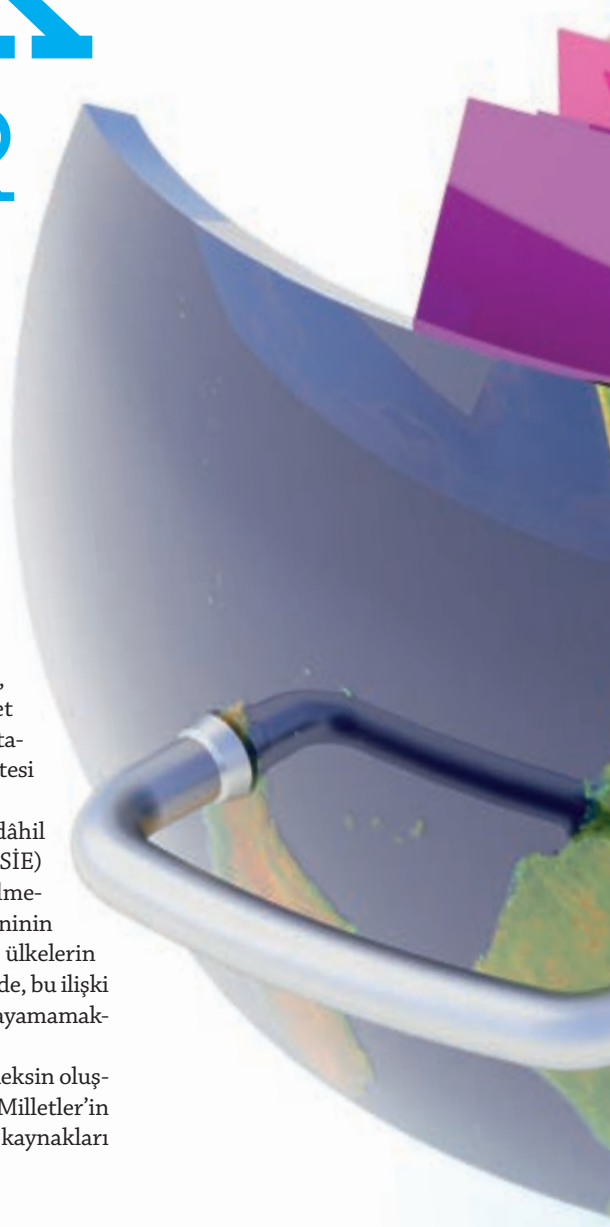
TÜRKİYE SOSYAL İLERLEMEDE ZAYIFLIK GÖSTERİYOR

Sosyal İlerleme Endeksi'nin (SİE) 2015 güncellemesi yayımlandı. Bu güncelleme, dünya genelinde sosyal ilerlemenin 2014'ten 2015'e nasıl değiştiğini ortaya koymayı hedefliyor. SİE verilerine göre, sosyal ilerleme düzeyi en yüksek olan üç ülke İsveç, Norveç ve İzlanda. **Türkiye, 133 ülke arasında 58'inci sırada** ve Avrupa ülkeleri ile diğer OECD ülkelerinin gerisinde kalıyor.

Sosyal İlerleme Hareketi (Social Progress Imperative), resmen Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) kayıtlı bir kâr amacı gütmeyen kuruluş olup, çeşitli özel sektör firmaları ve vakıflar tarafından destekleniyor. Hareket 'in danışma kurulu başkanlığını, yakın zamandaki araştırmalarını "Kapitalizmi Yeniden Düşünmek" teması üzerine kurmuş olan Harvard Üniversitesi profesörü Michael E. Porter yürütüyor.

Sosyal İlerleme Hareketi'nin hazırlayıp yayınladığı ve Türkiye de dâhil olmak üzere 130'dan fazla ülkenin durumunu ele alan Sosyal İlerleme Endeksi'nin (SİE) temel amacı, bir ülkenin kalkınma ve insani gelişme performanslarının değerlendirilmesinde, sadece üretim temelli olan kişi başına Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla (GSYİH) değişkeninin ötesine geçiyor. 2014 ve 2015 verileri, daha yüksek kişi başına GSYİH düzeyine sahip ülkelerin ortalamada daha yüksek bir sosyal ilerleme düzeyine sahip olduklarını göstermekteyse de, bu ilişki doğrusal değil. Bu nedenle, kişi başına GSYİH düzeyi, sosyal ilerlemeyi tam olarak açıklayamamaktadır (SİE, 2014a, 2015).

SİE, 2014 ve 2015 yılları için, 133 ülkenin verisi kullanılarak oluşturulmakta ve endeksin oluşturulmasında kullanılan veri kaynakları arasında, Dünya Sağlık Örgütü'nün, Birleşmiş Milletler'in çeşitli birimlerinin, Dünya Bankası'nın ve çok sayıda uluslararası nitelikte kurumun kaynakları bulunuyor.

M. Aykut ATTAR
*Hacettepe Üniversitesi İktisat Bölümü ve Sosyal Politikalar Platformu.**

*Bu çalışma Sosyal Politikalar Platformu ve TEPAV ortak notu olarak yayınlanmaktadır. Platform'un diğer yayınları için: http://spm.etu.edu.tr/tr/platform_yayinlari.html

SİE'nin ilk kez yayınlandığı 2014 yılında, sosyal ilerleme ölçütleri bakımından, genel itibariyle (ve güncellenen verilerle) en ileride yer alan üç ülke sırasıyla İsveç, Norveç ve İzlanda olduğu görülüyor. 133 ülke arasında en geride yer alanlar ise Afganistan, Çad ve Orta Afrika Cumhuriyeti. 2015'te, ülkelerin SİE değerleri ve sıralamaları 2014'e göre büyük sapmalar göstermiyor. Çok sayıda ülkenin sıralamadaki yeri değişmemekte, fakat örneğin dağılımın tepesinde İzlanda'nın yerine İsviçre ilk üçe giriyor.

Türkiye, 2014'te, güncellenmiş veriler itibariyle 133 ülke arasında 62'nci sırada.[1] Aynı 133 ülke arasında, 2015 verileri itibariyle ise 58'inci sırada bulunuyor. Tablo I, SİE'nin üç ana bileşeni ve bunların alt bileşenleri için, Türkiye'nin 2014 ve 2015 sıralamalarındaki yerini gösteriyor.

Sosyal İlerleme Endeksi'nde Türkiye, (2014) ve [2015] Sıralamaları

TEMEL İNSANİ GEREKSİNİMLER (48) [51]	REFAHIN TEMELLERİ (81) [83]	FIRSATLAR (74) [67]
Beslenme ve temel sağlık (52) [53]	Temel bilgiye erişim (70) [71]	Kişisel haklar (67) [71]
Su ve sıhhi temizlik (36) [37]	Bilgi veiletişime erişim (84) [85]	Kişisel özgürlük ve seçim (82) [76]
Barınma (41) [49]	Sağlık ve zindelik (83) [83]	Hoşgörü ve kapsayıcılık (118) [95]
Kişisel güvenlik (75) [73]	Ekosistemin sürdürülebilirliği (107) [107]	İleri öğrenime erişim (63) [63]

Açıklama: Sırasıyla parantez ve köşeli parantez içindeki sayılar, ilgili endeks bileşeni için Türkiye'nin (güncellenmiş) 2014 ve 2015 sıralamalarını göstermektedir. Sıralamalar, ilgili endeks bileşeni açısından iyi durumda olan ülkelerden kötü durumda olanlara doğru oluşturulmaktadır.

Kaynak: *SİE (2014b), SİE (2015).*

SİE kaynakları, Tablo I'deki alt bileşenlerin her biri için, çok sayıda göstergeye yönelik bilgiler içeriyor. Örneğin, "Temel İnsani Gereksinimler" bileşeninin "Beslenme ve Temel Sağlık" alt bileşeni için değerlendirilen göstergeler arasında;

- eksik beslenme,
- gıda açığı,
- anne ölüm hızı,
- çocuk ölüm hızı ve
- bulaşıcı hastalıktan ölümler yer alıyor.

SİE oluşturulurken toplamda 52 adet farklı kalkınma ve insani gelişmişlik göstergesi dikkate alınıyor. Böylelikle de sosyal ilerlemenin bütüncül bir fotoğrafını ortaya koymak hedefleniyor.

Tablo II, Türkiye'nin durumunu daha açık biçimde dikkat çekmek amacıyla, seçilmiş 30 ülke için 2015 SİE sıralamalarını gösteriyor.

Türkiye, ekonomileri en hızlı büyüyen Breziya, Rusya, Hindistan ve Çin (BRIC) ülkelerinden Brezilya'nın 16 sıra gerisinde ve fakat Rusya, Çin ve Hindistan'dan ileride yer alıyor. Benzer şekilde, İran, Ermenistan ve Gürcistan gibi bölge ülkelerinden daha ileride yer almaktaysa da, Avrupa ve Ekonomik İşbirliği Ve Kalkınma Teşkilatı (Organization for Economic Cooperation and Development /OECD) ülkelerinin neredeyse hepsinden daha geride bulunuyor. Kişi başına GSYİH düzeylerinden bağımsız olarak yapılan bu mutlak değerlendirme ile Türkiye, "Çok Yüksek," "Yüksek" ve "Üst Orta" sosyal ilerleme sınıflarının altında yer alan "Alt Orta" sosyal ilerleme sınıfına dâhil oluyor.

Seçilmiş Ülkelerin **2015 SİE** Sıralamaları

Sıra	Ülke	Sıra	Ülke	Sıra	Ülke
1	Norveç	54	Meksika	71	Rusya
2	İsveç	55	Peru	76	Azerbaycan
3	İsviçre	56	Paraguay	84	Küba
14	Almanya	57	Tayland	86	Endonezya
15	Japonya	58	Türkiye	92	Çin
16	ABD	59	Bosna/Hersek	95	İran
29	Güney Kore	60	Gürcistan	101	Hindistan
34	Yunanistan	61	Ermenistan	131	Afganistan
40	İsrail	62	Ukrayna	132	Çad
42	Brezilya	69	Suudi Arabistan	133	Orta Afika Cumhuriyeti

Kaynak: *SİE (2015).*

1) *2014 için güncellenen verilere http://goo.gl/Edzayk bağlantısından ulaşılabilir.TXT/?uri=CELEX:21996D0213%2801%29*

Türkiye'nin SİE sıralamaları, hem bütüncül endeks puanı, hem de bileşenler ve alt bileşenler için faydalı bilgiler sunuyor. Bu bilgiler, sosyal politika hedefleri açısından mutlak hedefler belirlenme aşamasında dikkate alınabilirler. Örneğin, 2023 yılında Türkiye'nin SİE'de "Yüksek" sosyal ilerleme sınıfında yer alması gibi somut hedefler belirlenebilir. Diğer yandan, SİE 2015 verileri, tıpkı 2014'te olduğu gibi, bir ülkenin kişi başına GSYİH düzeyi kendisininkine en yakın ülkelere göreli olarak, hangi bileşen ve alt bileşenlerde güçlülükleri ve zayıflıkları olduğunu da ortaya koyuyor. 2014 verilerine göre, Türkiye kişi başına GSYİH düzeyi kendisininkine en yakın olan 15 ülkeye göreli olarak hiçbir alanda göreli güçlülük göstermezken, "Bilgi ve İletişime Erişim," "Hoşgörü ve Kapsayıcılık" ve "İleri Öğrenime Erişim" alt bileşenlerinde göreli olarak zayıf kalıyor.

2015 verilerinde, Türkiye'nin göreli olarak güçlü olduğu bir alan belirlenememekte, fakat pek çok alt bileşen açısından göreli zayıflık durumu ortaya çıkıyor. Türkiye, SİE'nin oluşturulmasında dikkate alınan 52 adet göstergeden 20'sinde göreli zayıflık gösteriyor. Bu göstergeler Tablo III'te yer alıyor.[2]

Tablo 3'ün listelediği göreli zayıflık alanları, hepsinde olmamakla birlikte dört alt bileşende göreli zayıflık durumu ortaya çıkarmaktadır. Bunlar;

- Temel Bilgiye Erişim
- Bilgi ve İletişime Erişim
- Ekosistemin Sürdürülebilirliği ve
- Hoşgörü ve Kapsayıcılık alt bileşenleridir. Son olarak, bunlardan ilk üçündeki göreli zayıflıklar nedeniyle Türkiye, "Refahın Temelleri" bileşeninde göreli zayıflık gösteriyor. Tablo 3'teki göreli zayıflık alanları, Türkiye'de sosyal politika gündeminin en acil konu başlıklarının neler olması gerektiğinin altını çiziyor. Bunların, sosyal politika önceliklerinin algılanması, etkili politikaların tasarlanması ve bu politikaların hayata geçirilmesi süreçlerinde, kamu kaynaklarının nerelere yönlendirileceğine karar verecek hükümet organlarına birer hareket noktası oluşturmaları gerekir. Kuşkusuz, yetkili hükümet organlarıyla sıkı ilişki içinde çalışacak olan üniversiteler ve düşünce kuruluşları gibi paydaşların da hangi alanlarda araştırma projeleri tasarlamaları gerektiği konusunda, bu göreli zayıflık alanlarının ilham verici olacaklarını beklemeliyiz.

SİE, ÜLKELERİN İNSANİ GELİŞMESİNİN GÖSTERGESİ

SİE internet sitesi, dilendiği şekilde detaylandırılabilecek ve oldukça aydınlatıcı olacak görseller ve tablolar oluşturmaya izin verecek şekilde tasarımıyla dikkat çekiyor. İlgili okurların, Türkiye'ye ayrılan http://www.socialprogressimperative.org/data/spi/countries/TUR adresini ziyaret etmelerini şiddetle öneririm. SİE verileri, Sosyal İlerleme Hareketi'nin yerel düzeyde değişik paydaşları bir araya getirerek büyüyen küresel ağı ve özellikle de Latin Amerika'da doğrudan eyleme geçen Sosyal İlerleme Hareketi girişimleri, sadece bugün değil, önümüzdeki yıllarda da çok önemli olmaya devam edecek. Peru'da, SİE verileri, devletin resmi istatistik programının bir parçası haline getirilmiş. Yani, Peru'da, kalkınma ve insani gelişmenin resmi göstergesi olarak 2014 yılından itibaren SİE dikkate alınmakta. Türkiye'nin sosyal ilerleme göstergeleri açısından ortaya koyduğu mutlak ve göreli zayıflıklar, bizi Sosyal İlerleme Hareketi ağları ve girişimleri hakkında şimdikinden çok daha farkında olmaya ve şimdikinden çok daha yenilikçi davranmaya mecbur bırakmalı.

Öyle anlaşılıyor ki, önümüzdeki yıllarda, SİE ve benzeri kalkınma ile insani gelişim endeksleri, bir ulusun gerçek refahının belirlenmesinde gerçekten de kişi başına GSYİH'nin yerini alacak. Bu durumda, iktisadi tarih ulusların yarışını artık sosyal ilerleme kulvarlarında takip edecek demektir. 21. yüzyılı kaçırmak istemeyen bir Türkiye'nin, her alandan sosyal yenilikçileri, öncelikli sosyal sorunların çözülmesi amacıyla masaya oturtması gerekiyor.

Türkiye'nin **Göreli Zayıflıkları** (2015)

Çocuk ölüm hızı (YÜKSEK)	Doğada su kullanım ağırlığı (YÜKSEK)
Şiddet içeren suç yoğunluğu (YÜKSEK)	Bio-çeşitlilik ve doğal yaşam alanı (DÜŞÜK)
Algılanan suç düzeyi (YÜKSEK)	Dernek kurma özgürlüğü (DÜŞÜK)
Yetişkin okur-yazarlığı (DÜŞÜK)	Din özgürlüğü (DÜŞÜK)
Okullaşma-Lise (DÜŞÜK)	Gebelik önleyici araçlara erişim (DÜŞÜK)
Okullaşmada kadın-erkek farklılıpı (YÜKSEK)	Göçmenlere yönelik hoşgörü (DÜŞÜK)
Cep telefonu üyeliği sayısı (DÜŞÜK)	Azınlıklara karşı ayrımcılık ve şidder (YÜKSEK)
Basın özgürlüğü (DÜŞÜK)	Dinsel hoşgörü (DÜŞÜK)
Obezite oranı (YÜKSEK)	Üniversite öğrenimi (DÜŞÜK)
Dış-alan hava kirliliğine bağlı ölümler (YÜKSEK)	Kadınların okulda geçirdiği ortalama süre (DÜŞÜK)

Kaynak: *SİE 2015 verileriyle oluştutulan puan tabloları http://goo.gl/gNXHs.*

2) *2015 için bu göreli güçlülük zayıflık karşılaştırmasının yapıldığı ülkeler şunlar: Azerbaycan, Beyaz Rusya, Botsvana, Bulgaristan, Hırvatistan, İran, Letonya, Lübnan, Mauritius Cumhuriyeti, Meksika, Panama, Romanya, Şili, Uruguay ve Venezüella.*

KAYNAKÇA:

- *Attar, M. A. (2014) "Türkiye'de Sosyal İlerleme ve Sosyal Politika: Bazı Gözlemler," TOBB ETÜ SPM, Sosyal Politikalar Platformu, Platform Notu'14 / P-2 (http://goo.gl/Jz2BnR)*
- *SİE (2014a) Social Progress Index 2014, Social Progress Imperative: Washington, D.C. (Available at: http://www.socialprogressimperative.org/publications)*
- *SİE (2014b) Social Progress Index 2014 (Restated Version), Social Progress Imperative: Washington, D.C. (Available at: http://goo.gl/Edzayk)*
- *SİE (2015) Social Progress Index 2015, Social Progress Imperative: Washington, D.C. (Available at: http://www.socialprogressimperative.org/publications)*